

ментара или интерпретације аутора. У основи све политичко је „гурнуто под тепих“, и то на начин који би могао бити назван наивним да наивност није обична димна завеса биографа, иза које се крије недостатак наивности. Даћу само два примера: Лидеман без коментара цитира тврђу Дистлерове жене да је бискуп приморао њеног мужа да приступи партији – тврђа која би могла бити уверљивија да се претпостављено „приморавање“ догодило раних 1940-их, а не свега 12 недеља пошто је Хитлер дошао на власт; а у вези са Дистлеровим ласкањем Хитлеру у наведеном писму Типкесовима, Лидеман поново цитира Дистлерову жену да би објаснио да је композитор знао да су Типкесови страствени нацисти и да је желео да изрази наклоност и разумевање за њихова уверења. Ово је управо тренутак у којем биограф треба да интервенише интерпретацијом, сцирањем, деконструкцијом – али, будући да је ово „музичка биографија“, Лидеман сматра да је оправдано да остане по страни. Ако биографија (К. Г. Јунг/С. Г. Jung, ако ме сећање служи) треба да прикаже човека у његовом метафоричном доњем вешу, онда је Дистлер у овој књизи портретисан у непромочивом ронилачком оделу с појасом невиности.

Износџи „ванвременске“ вредности Дистлерове музике, Лидеман једноставно покушава да пронађе оправдање за њено измештање из историјског контекста. Чини се да њега уопште не занима то што је Дистлер био у блиској вези са Петером Рабеом (Peter Raabe), шефом камерне музике Рајха и (будимо искрени) ужасним човеком; или то што се Дистлер отворено дивио Хитлеру; или то што је Дистлер компоновао дела на непогрешиво националистичке текстове и тако даље. Обилна грађа коју Лидеман наводи вапи за спајањем Дистлеровог живота с његовом музиком; говори о томе да је био нераскидиво уpletен у политичке и друштвене токове свог времена (јер, ко не би био?). Али, Дистлер је овде човек који нема пол, који заправо не ради ништа од онога што човека чини човеком. Он је „само“ композитор. Ово је у извесном смислу биографија без субјекта. То је историја написана тако као да историја није ни постојала.

Како Лидеман приказује све те доказе, а ипак их игнорише? Како неко може да животну причу, тако очито и снажно политичку, претвори у разметљиво неполитичку књигу? Заправо, покушај комплетног избегавања историје претвара се у запањујућу идеолошку изјаву. Одстрањујући време и место из Дистлеровог живота, Лидеман даје веома дефинисано време и место својој књизи. У десенијама које ће доћи, након што будући проучаваоци Дистлера буду далеко напредовали, ова ће књига остати незаобилазан документ за историчаре јужноафричке музике и музикологије. Поставља се питање: да ли је она данас уопште могла да буде написана игде другде на свету осим у Штеленбошу?

С енглеског превела Весна Микић

Чланак примљен 26. 2. 2007.
УДК 681.816.6(497.113)(049.3) Мандић Ђ.

Маја Смиљанић-Радић

Ђерђ Мандић (Mandity Gyorgy): ВОЈВОЂАНСКЕ ОРГУЉЕ

„Издавачи се са задовољством суочавају са изазовом да у једном тому објаве доступне податке и описе свих војвођанских оргуља, које су у употреби или изван употребе. Дело које је оригинално објављено на мађарском језику (Агапе, Нови Сад, 2002), сада због културноисторијске вредности објављујемо и на српском језику...“, каже се у предговору књиге *Војвођанске оргуље* аутора Ђерђа Мандића. Књигу је 2005. године објавио, а наредне и успешно промовисао, Завод за културу Војводине и она представља ретко и свеобухватно градитељско сведочанство о 173 инструмента, њиховом настанку, развоју, употреби и трајању, нажалост и пропадању, али и стотинама живота и судбина утканих у те чаробне свирале. На готово 250 страница луксузног папира, уоквирених чврстим корицама, аутор нас прво упознаје с кратком историјом оргуља, у којој су посебно занимљиви стручни и детаљни прикази конструкције инструмента, и то хронолошким следом од постанка у доба античке Грчке па до данашњих да-

на. Ово приповедање илустровано је прецизним цртежима и фотографијама, а писано наративно течно, што штиво чини едукативним и ширем читалаштву разумљивим. Ђерђ Мандић није могао да посматра настајање и развој оргуља кроз векове занемаривши историјске, културолошке и социјалне прилике, те је пружио и краћи преглед утицаја протестантских и других верских покрета на употребу и литургијски третман инструмента. Такође, у књизи се налазе и многи подаци о намерном уништавању оргуља, које је и пре пет векова, као и данас, одражавало непојамну људску интелектуалну и духовну немоћ, с огромним последицама.

„Свирати на оргуљама исто је што и сведочити о сили која произлази из спознаје бесмртности“, овај цитат чувеног француског оргуљаша и композитора Шарл-Мари Видора отвара поглавље под насловом *Почети оргуљарства у Војводини*. Података о оргуљама на подручју Војводине у доба средњег века нема – хришћанско становништво се разбежало пред најездом Турака или је од њих страдало, а све богомоље су уништене. Тек са протеривањем Турака и поновним насељавањем опустелих крајева организује се верски живот и данас имамо податке о тек неколико инструмената из 18. века (Плавна, Сремски Карловци), док остали потичу из 19. и 20. века и, у односу на светске примерке сачуваних средњовековних инструмената, ови војвођански сврставају се у „млађу генерацију“. Занимљиви су и статистички подаци који, како сам аутор каже, сведоче о једној култури која полако нестаје: број оргуља смањен је барем за трећину, и то нарочито после Другог светског рата, али и почетком деведесетих; од сачуваних инструмената 56% је механичког система, а остале су пнеуматске и једне електропнеуматске; од 173 инструмента чак 165 је са педалом, преовладавају једномануалне, 35% је двомануалних, а само два инструмента имају три клавијатуре. Две петине сачуваних инструмената израђено је у чувеним радионицама Ангстер (Печуј) и Вегенштајн (Темишвар); остале оргуље потичу из 39 различитих радионица, док за 12% порекло није утврђено. Занимљивим биографским текстовима посебно су представљени војвођански оргуљари – Фишер,

Хубман, Кајлбах, Линдауер и Фајфер, а потом и инострани градитељи Хеферер, Јенко, Ригер, Мајдак, Орсаг и син, Ковач и многи други. Уз сваког градитеља дат је и картографски приказ рада и сви његови инструменти на територији Војводине, с комплетним диспозицијама, описом реконструкција, употребљивости и тренутног стања инструмента, што је илустровано јасним и квалитетним црно-белим или колор фотографијама. Сви подаци систематизовани су у прегледне табеле на крају књиге, а нарочито је занимљив опис сва 24 регистра или свих регистарских врста, коришћених на овим инструментима.

Петнаестогодишње истраживање и скупљање Ђерђа Мандића јесте тестаментаран гест који оргуље Војводине чува од људи и заборавља, али и покреће културну, уметничку, а надамо се и политичку јавност, те је због тога вредан дивљења, док стручност и студиозност аутора у свим сегментима књиге заслужују поштовање.

Чланак примљен 5. 3. 2007.
УДК 78.072(049.3) Ласке О. Е.

Леон Стефанија (Leon Stefanija)

Otto E. Laske:
**MUSIKALISCHE GRAMMATIK
UND MUSIKALISCHES
PROBLEMLÖSEN. UTRECHTER
SCHRIFTEN (1970–1974)**

Ed. Nico Schüler

**(Музичка граматика и музичко
решавање проблема. Утрехтски
рукописи /1970–1974/.
ур. Нико Шилер)**

Methodology of Music Research, Vol. 3

**Frankfurt am Main et al: Peter Lang
2004. ISSN 1618–842X.**

**ISBN 3–631–52573–7. US-ISBN
0–8204–7395–2.**

Сведоци смо разграновања различитих епистемолошких фокуса у вези с појмом когнитивне музикологије, који треба разумевати у блиској вези с музичком мишљу